

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Нові тенденції у соціально-політичному, економічному та духовно-культурному житті України висувають принципово нові вимоги до національної системи освіти. Сьогодні, як ніколи, нашій країні потрібні люди, які здатні приймати нестандартні рішення, вміють творчо мислити, здатні акумулювати і творчо переосмислювати набутий досвід, досягнення людства в науці, культурі, мистецтві, розвивати технології. Ці завдання визначено у діючих методологічних і законодавчих документах: Закон України «Про освіту», Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр., Концепція Нової Української школи, Концепція виховання особистості в умовах розвитку української державності, Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття»).

Початкова школа є одним із найважливіших етапів у розвитку творчої особистості. Потрапляючи у шкільне середовище, особистість має зберегти свою індивідуальність, розвинути здатність творчо мислити, обирати нестандартні, оригінальні рішення, вчитися заради знань, які знадобляться у реальному житті.

Зазначимо, що проблемі розвитку творчої особистості, творчості та творчих здібностей приділили увагу Д. Богоявленська, Дж. Гілфорд, Н. Кічук, В. Клименко, В. Климчук, Н. Кузьміна, О. Кульчицька, В. Моляко, О. Музика, Я. Пономарьов, В. Рибалка, В. Роменець, Р. Стернберг, Е. Торренс та інші. Дослідникам вивчалися різні аспекти проблеми творчих здібностей, їх природа, компоненти, критерії та показники розвитку, методи і прийоми. Проте більшість з цих питань все ще є дискусійними, що свідчить про важливість, багатогранність досліджуваної проблеми.

У галузі педагогічної науки творчість розглядається як оригінальність і високоефективний підхід учителя до навчально-виховних завдань, збагачення теорії і практики виховання й навчання. Досягнення творчого результату забезпечується систематичними цілеспрямованими спостереженнями, застосуванням педагогічного експерименту, критичним використанням передового педагогічного досвіду [1, с. 7].

Так, В. Моляко вважає основними якостями творчої особистості прагнення до оригінальності, нового, заперечення звичного, а також високий рівень знань, умінь аналізувати явища, порівнювати їх, стійкий інтерес до певної роботи, порівняно швидке і легке засвоєння теоретичних і практичних знань у цій галузі, систематичність і самостійність у роботі [2].

Сутність поняття «творчі здібності молодших школярів» ми визначаємо як індивідуально-психологічні особливості особистості, що формуються на основі задатків у процесі засвоєння і творчого застосування знань, умінь та навичок і зумовлюють розвиток таких психологічних якостей, як креативність, уява, відкритість, працелюбність, захоплення певним видом діяльності,

наполегливість, здатність швидко відновлювати сили, самодисципліна, самодієвість, терпіння, воля.

Аналізуючи проблему розвитку творчих здібностей в учнів молодшого шкільного віку, ми визначили, що школярі, у яких є задатки до креативності, дуже часто випереджають однолітків у своєму розвитку: мають чудову пам'ять, яка базується на ранньому мовленні та абсолютному мисленні; рано починають класифікувати інформацію; мають великий словниковий запас, вони із задоволенням читають словники, енциклопедії; можуть займатися кількома справами відразу; дуже допитливі, активно досліджують навколишній світ; у ранньому віці здатні простежувати причинно-наслідкові зв'язки, робити правильні висновки; легко справляються з пізнавальною невизначеністю, із задоволенням сприймають складні задачі; старанно працюють над вирішенням поставлених завдань; можуть тривалий час концентрувати свою увагу на одній справі; вони постійно намагаються вирішувати проблеми, які їм поки що «не під силу», й у вирішенні деяких із них досягають успіху.

Дитина молодшого шкільного віку шукає можливостей для виявлення своєї інтелектуальної енергії, що йде від потреби до творчості. Загалом, у дітей цього віку творча потреба реалізується у двох напрямках: у розвитку інтересу до пізнання та ігровій діяльності.

Інтерес до пізнання в молодшому шкільному віці різнобічний і, наче ще лежить на поверхні, не проникаючи глибоко у свідомість дитини і не мотивуючи в цілому навчальну діяльність. Саме творча потреба вимагає від процесу навчання ситуацій, які б стимулювали не лише пам'ять, а і розум. Так учитель може використовувати на уроках систему запитань, створюючи різного роду проблемні ситуації або вносити творчі елементи, завдяки чому учні одержать можливість активізувати розумову діяльність, зробити «відкриття». Така активізація відбувається і шляхом збудження інтересу до нового, жадоби до читання, отримання нових відомостей під час проведення спостереження у природі, екскурсій, відвідання музеїв тощо.

Другий напрямок реалізації творчої потреби дитини в умовах шкільного навчання – це ігрова діяльність, під час якої дитина отримує можливість розслабитися та реалізувати бажання, створити себе, розвивати свої творчі здібності. У грі розвивається уява, утверджуються образи фантазії, виниклі ідеї, створюються продукти діяльності, які є для дитини емоційно привабливими. Саме у грі виявляються ті якості, які в майбутньому становитимуть основи професійності. Важливість гри полягає також у тому, що вона надає дитині можливість помріяти, проявити уяву, дає свободу самовияву і творчості.

Таким чином, завдяки творчій діяльності у дитини розвивається здатність самостійно реалізувати свої можливості. А самореалізація, яка лежить в основі будь-якого творчого процесу, веде до особистісного зростання.

Література

1. Білецька М. В. Творчість як суб'єктивна передумова креативного розвитку особистості: теоретико-методологічні підходи / М. В. Білецька // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка : зб. наук. пр. / Мелітоп. держ. пед. ун-т ім. Богдана Хмельницького. – Мелітополь, 2011. – № 6. – С. 6–13.

2. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень : Колективна монографія / За ред. В. Моляко, О. Музики. – Житомир : Рута, 2006. – 320 с.

УДК 37.01

СІЯНИЦЯ Н. І.
Загальноосвітня школа № 8, м. Ужгород

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ

Становлення в Україні якісно нової системи освіти здійснюється в умовах різкого загострення проблем виховання, посилення негативних явищ у шкільному середовищі. Як свідчать соціологічні та психологічні дослідження, у значної частини молоді спостерігаються світоглядна індиферентність, пасивність, утрата ідеалів. Відбувається нехтування освітою, професійною кваліфікацією, значний спад інтересу учнів до культури, мистецтва, літератури, духовних цінностей.

Важливим чинником виховання самостійності учнів, активізації пізнавальної діяльності, формування активної життєвої позиції є особистісно-орієнтоване навчання, в умовах якого учень стає суб'єктом навчання, а вчитель є не лише носієм певних знань, а й помічником становлення школяра як особистості. Актуальними для розуміння сутності особистісно орієнтованого навчання є погляди В.Сухомлинського, який вважав, що педагог повинен відчувати в собі дитинство, розвивати здатність до розуміння дітей і, головне, не ламати дитячу індивідуальність, а виправляти і спрямовувати її розвиток, розуміючи, що дитина знаходиться у стані самопізнання, самоствердження, самовиховання [4].

На нашу думку, можна визначити декілька умов, які сприяють реалізації концепції особистісно орієнтованої взаємодії:

1. Спрямування діяльності вчителя на допомогу і підтримку учня, в основі яких – любов до дітей, гуманізація навчального середовища.

2. Турбота про емоційне благополуччя дитини у навчально-виховному процесі, уміння зосередити увагу на головному, яке б збуджувало думку і мислення, використовуючи при цьому і логічний наголос, і жест, і міміку, і вольові забарвлення голосу.

3. Досягнення взаєморозуміння з учнем, вміння поважати думку кожного, якщо навіть вона хибна; вчити вільно висловлювати свою думку, погоджуватися чи не погоджуватися із судженням інших; спрямування дитячої думки у відповідне русло, використовуючи систему випереджувальних завдань та запитань, на які учні шукають відповіді під час домашньої чи/та самостійної роботи.

4. Створення середовища ділового співробітництва. На уроках мови і літератури доречним буде використання завдань, які стимулюють творчість дитини, зокрема «Співзвучність позицій», «Якби я був автором...», «Продовжте думку», «Персонажі твору і я», «Палітра емоцій», «Живі речі», «Щоденник подвійних нотаток», «Істинне – хибне», «Лови помилку»,

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>